

УДК 338.48:640.4

Ганич Наталія Михайлівна Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна, e-mail: Nanuch@i.ua
Гаталяк Оксана Миколаївна Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна
e-mail: oksana.hatalyak@gmail.com

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ГОТЕЛЬНОГО ТА РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Мета. Метою даної статті є узагальнення та систематизація існуючої інформації щодо екологічних проблем готельно-ресторанної сфери, в тому числі на прикладі України, а також визначення основних напрямків екологізації цього компоненту туризму на базі існуючого світового досвіду.

Методика. При написання статті використані статистичний та порівняльний методи дослідження.

Результати. Статтю присвячено дослідженню сталого розвитку готельно-ресторанного бізнесу. Проаналізовано основні причини та наслідки негативного впливу готельно-ресторанної сфери та туризму на довкілля. Узагальнено відомості щодо впровадження екологічно безпечних технологій та екологізації готельно-ресторанної сфери загалом. Виявлено основні принципи екологічної діяльності готельно-ресторанного бізнесу, вказано основні напрямки екологізації готельних та ресторанных підприємств. Зазначено вимоги до створення та функціонування екологічних готелів.

Наукова новизна. Проаналізовано програми екологічної сертифікації та екологічного маркування. Досліджено практику впровадження та популяризації еко-сертифікації та еко-маркування в Україні. Визначено основні тренди готельного та ресторанного господарств в середовищі сталого розвитку.

Практична значимість. Використання результатів досліджень можливе в сфері гостинності. Проведення подальшого вивчення питань екологізації готельного та ресторанного господарств сприятиме впровадженню стратегічних напрямків підвищення їх конкурентоспроможності як на вітчизняному, так і на світовому ринку.

Ключові слова: готельно-ресторанний бізнес, екологізація, екологічна сертифікація, екологічне маркування, сталий розвиток.

УДК 338.48:640.4

Ганьч Наталия Михайловна Львовский национальный университет имени Ивана Франко, г. Львов, Украина
e-mail: Nanuch@i.ua
Гаталяк Оксана Николаевна Львовский национальный университет имени Ивана Франко, г. Львов, Украина
e-mail: oksana.hatalyak@gmail.com

ЭКОЛОГИЗАЦИЯ ГОСТИНИЧНОГО И РЕСТОРАННОГО БИЗНЕСА

Цель. Целью данной статьи является обобщение и систематизация существующей информации по экологическим проблемам гостинично-ресторанной сферы, в том числе на примере Украины, а также определение основных направлений экологизации этого компонента туризма на базе существующего мирового опыта.

Методика. При написании статьи использованы статистический и сравнительный методы исследования.

Результаты. Статья посвящена исследованию устойчивого развития гостинично-ресторанного бизнеса. Проанализированы основные причины и последствия негативного воздействия гостинично-ресторанной сферы и туризма на окружающую среду. Обобщены сведения по внедрению экологически безопасных технологий и экологизации гостинично-ресторанной сферы в целом. Выявлены основные принципы экологической деятельности гостинично-ресторанного бизнеса, указаны основные направления экологизации гостиничных и ресторанных предприятий. Описаны требования к созданию и функционированию экологических отелей.

Научная новизна. Проанализированы программы экологической сертификации и экологической маркировки. Исследовано практику внедрения и популяризации эко-сертификации и эко-маркировки в Украине. Определены основные тренды гостиничного и ресторанного хозяйства в среде устойчивого развития.

Практическая значимость. Использование результатов исследований возможно в сфере гостеприимства. Проведение дальнейшего изучения вопросов экологизации гостиничного и ресторанного хозяйства будет способствовать внедрению стратегических направлений повышения их конкурентоспособности как на отечественном, так и на мировом рынке.

Ключевые слова: гостинично-ресторанный бизнес, экологизация, экологическая сертификация, экологическая маркировка, устойчивое развитие.

UDC 338.48:640.4

Hanych Nataliya Mykhaylivna

Ivan Franko National University of Lviv,
Lviv, Ukraine, e-mail: Hanych@i.ua

Hatalyak Oksana Mykolayivna

Ivan Franko National University of Lviv,
Lviv, Ukraine, e-mail: oksana.hatalyak@gmail.com

ECOLOGIZATION OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS

Purpose. The aim of this article is to summarize and methodize the current information about ecological problems of hotel and restaurant sector, including Ukraine; to identify the main principles with the aim of ecologization of this tourism component on the basis of world experience.

Methods. During the research the following methods were used – statistical and comparative.

Results. The article aims to research sustainable development of hospitality business. Main reasons and consequences of tourism and hotel sphere negative influence on environment have been analyzed. The information concerning implementation of environmentally friendly technologies and hotel restaurant sphere greening has been generalized. Basic principles of hospitality business ecological activity have been identified. Basic directions of hotel and restaurant enterprises have been highlighted.

Scientific novelty. The programs of ecological certification and ecological labeling have been analyzed. Basic trends of hotel and restaurant business in the sustainable development sphere have been determined.

The practical significance. The results of the research can be used in hospitality sphere. Further research of hotel and restaurant greening issues will provide the implementation of strategic directions to increase their competitiveness at both the domestic market and the international one.

Keywords: hotel and restaurant business, ecologization, greening, ecological certification, ecological labeling, sustainable development.

Постановка проблеми. Одним з провідних напрямів економічного і соціального розвитку країни є туризм, який посідає у світовій економіці вагомe місце. Необхідною передумовою активного та успішного просування туризму на світовий туристичний ринок є сучасна туристична інфраструктура. Екологізація готельного та ресторанного бізнесу в сучасних умовах набуває великого значення у зв'язку з необхідністю збереження довкілля, зростанням попиту туристів на екологічно безпечні послуги і товари. Сучасне суспільство прагне до гармонійних відношень із навколишнім середовищем.

Україна має найвищий інтегральний показник негативних антропогенних навантажень на природне середовище серед європейських країн. Туристична діяльність завдає шкоди і природним, і культурним ресурсам. Тому застосування сталості для збереження під час постійної нищівної експлуатації природи стало чи не основним питанням сьогодення. Екологізація готельного та ресторанного бізнесу – це об'єктивна необхідність, яка зумовлена зростанням ресурсоспоживання, нагромадженням побутових відходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток готельного та ресторанного господарств в Україні у контексті Стратегії сталого розвитку знайшли відображення в дослідженнях О.М. Данілової, Н.М. Ганич, О.М. Гаталяк, О.О. Любіцевої, М.П. Мальської, І.В. Погинайко, Л. Римаревої, І.В. Смаль, В.В. Смаль, Т.І. Ткаченко та ін. Однак відсутній перелік критеріїв, яким повинні відповідати екологічні готелі, існують суттєві розбіжності у їх сертифікації різними організаціями. Тому екологічний вектор посилення конкурентоспроможності підприємств готельного та ресторанного господарств потребує подальших досліджень та розробок.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є узагальнення та систематизація існуючої інформації щодо екологічних проблем готельно-ресторанної сфери, в тому числі на прикладі України, а також визначення основних напрямків щодо екологізації цього компонента туризму на базі існуючого світового досвіду.

Виклад основного матеріалу. Сталий розвиток є проголошеним ООН стратегічним курсом, який обрали для себе у 2015 році 192 держави світу, зокрема Україна. Для нашої країни обрання моделі сталого розвитку передбачає економічні та соціальні зміни, спрямованні на економічне зростання та забезпечення високих стандартів якості життя. Важливою умовою сталого розвитку є екологізація всіх сфер господарської діяльності людини.

Під екологізацією слід розуміти науково-обґрунтовану діяльність людини, яка направлена на розумне управління процесом взаємодії людського суспільства з природним середовищем. Екологізацію можна визначити, як сукупність засобів і методів, які допомагають раціонально використовувати природні ресурси.

Готельне та ресторанне господарства є колосальними споживачами енергії та води у світовому масштабі, які збільшуються з кожним роком.

Вплив готельно-ресторанного бізнесу на довкілля є прихованим за рахунок того, що сприймається зазвичай як окремий сектор сфери послуг, а не як взаємопов'язані компоненти єдиного комплексу, головним завданням якого є задоволення всезростаючих потреб туристів.

У нових туристичних регіонах часто реалізуються проекти будівництва великих готельно-ресторанних комплексів, які продукують відходи та забруднення в обсягах, із якими не здатні впоратися місцеві громади. Надмірне споживання туристами енергії, води, палива часто відбирає ці ресурси в місцевого населення (табл.1). В сучасних умовах виникає великий попит на екологічно чисті послуги, тому підприємства готельного та ресторанного господарств повинні враховувати екологічні потреби населення у своїй діяльності.

Таблиця 1

Основні причини та наслідки негативного впливу готельно-ресторанної сфери та туризму на довкілля

<i>Вид впливу</i>	<i>Джерела забруднення</i>	<i>Вплив на довкілля</i>
Водовикористання	Побутові стоки	Забруднення води, зменшення водних ресурсів
Використання енергії	Недосконалі системи опалення	Забруднення повітря, розбалансування клімату
Використання ґрунтів	Надмірна забудова, витоштування, неорганізований відпочинок поблизу закладів розміщення та харчування	Зміни структури ґрунтів, збільшення їх щільності, деградація ґрунтів
Використання естетичної цінності ландшафтів	Стихійна розбудова нічліжної бази у приватному секторі	Візуальне забруднення, погіршення естетичної цінності
Засмічення території навколо закладів розміщення та харчування	Надмірна кількість відвідувачів	Загроза живій та неживій природі

Концепція стійкого (сталого) розвитку туризму ООН-ВТО (UNWTO), Глобальний етичний кодекс туризму, Хартія туризму, а також рекомендації міжнародних туристичних конвенцій і декларацій припускають дбайливе і розумне туристичне природокористування, а також збереження і збільшення туристичних ресурсів.

Протягом останніх десятиріч у різних країнах розроблено програми, орієнтовані на гармонізацію відносин між туризмом і природним середовищем. На практиці ці альтернативні напрями туризму передбачають обмеження нового туристичного будівництва і ширше використання локальної нічліжної бази, пропагування екологічних видів транспорту, а також підвищення екологічної свідомості туристів і місцевих жителів. Суть екологізації полягає у зведенні до мінімуму негативного

впливу туристичної діяльності на навколишнє природне середовище внаслідок споживання значної кількості традиційних енергоресурсів.

Відповідно до концепцій сталого розвитку варто виділити основні принципи, на основі яких повинна базуватися екологічна діяльність в сфері готельно-ресторанного бізнесу. Такими принципами є :

1. Мінімальний вплив на довкілля. Збереження і стале використання природних, соціальних і культурних ресурсів.
2. Мінімальний вплив і повага до місцевих культур.
3. Примноження економічних переваг та сприяння для зрівноваженого економічного розвитку місцевості.
4. Збільшення переваг для відпочинку туристів.
5. Підвищення екологічної свідомості у населення [3]

Екологізація готельно-ресторанного бізнесу повинна стосуватись абсолютно всіх його сфер. Сьогодні в світі надзвичайно популярною є концепція так званих екологічних готелів. Такі готелі намагаються зберігати здоров'я гостей, раціонально використовувати природні ресурси та позиціонують себе як такі, що несуть відповідальність за вплив підприємства на навколишнє природне середовище. Поняття еко-готель, за визначенням О.М. Данілової та І.В. Погинайко – це екологічно-сертифіковане житло, яке слідує меті поліпшення стану навколишнього середовища шляхом зведення до мінімуму негативного впливу на довкілля, і знаходиться в екологічно чистій місцевості [2, с.167]. В готелях встановлена енергоощадна техніка, а у ванних кімнатах органічне мило та шампуні. В номерах немає жодної синтетики, а постіль з бавовни та шовку. Усі страви готують з натуральних продуктів. Еко-готелі функціонують за принципом гармонійного сусідства з природою, не забруднюючи навколишнє середовище продуктами життєдіяльності туристів. Наприклад, Еко-готель “Friend House” у смт Обухівка Дніпропетровської області збудований за спеціальним проектом з біорозкладних матеріалів [1].

Метою концепції екологічного готелю є зменшення негативних явищ між наданням послуг з розміщення та природою та має важливе значення для підвищення конкурентоспроможності готельно-ресторанного бізнесу в Україні.

Екологічні готелі, згідно з європейськими стандартами повинні відповідати наступним вимогам:

- мати систему екологічно чистого опалення;
- власні очисні споруди стічних вод;
- проводити класифікацію всіх відходів;
- використовувати електрику, що виробляється за допомогою безпечного для навколишнього середовища палива;
- для освітлення застосовувати економічні лампи;
- готувати їжу з екологічно чистих продуктів [5].

Основними напрямками екологізації закладів ресторанного господарства, на нашу думку, є:

- застосування альтернативних джерел енергії;

- економія тепла, води;
- зменшення обсягів сміття;
- вилучення з ужитку одноразового пластикового посуду;
- екологічність у створенні інтер'єрів закладів;
- локаворство.
- інформування відвідувачів про екологічну політику закладів.

Кожен еко-ресторан пропонує свою концепцію, пропонуючи вибір страв на будь-який смак. Для приготування кулінарної продукції заклади використовують екологічно чисті продукти, дієтичну їжу. Багато страв просто не містять м'яса. При цьому робиться акцент на молочні продукти, горіхи, боби, які поповнюють наш організм в основному білками. А для приготування молочних страв використовують натуральне молоко, привезене з ферм обов'язково підтвердженої якості.

Одним з ефективних методів екологізації є програми екологічної сертифікації та екологічного маркування, в яких туристичні об'єкти і заклади готельного та ресторанного господарств беруть участь на добровільних засадах. Кількість таких програм щороку збільшується. Система екологічного маркування (eco-labeling) загалом та екологічного маркування туристичної діяльності зокрема є дієвим інструментом маркетингу, що сприяє як розвитку туристичного бізнесу, так і збереженню довкілля [4].

Основою для всіх чинних систем сертифікації став стандарт управління природокористуванням ISO 14001 (EMS), який був прийнятий Міжнародною асоціацією з стандартизації в 1991 р. Для того, щоб йому відповідати організація повинна підтвердити, що проводить спеціальну політику з охорони довкілля. Стандарт ISO 14001 - це мінімум, якого має дотримуватися кожне підприємство. Для отримання статусу еко-готелю чи еко-ресторану слід підтвердити відповідність цьому стандарту. В ряді країн в доповнення до ISO 14001 були створені власні стандарти. Так, у Великобританії - BS 7750 Specification for Environmental Management Systems, в Канаді - CAN/CSA Z750-94: Guidelines for an Environmental Management System, в Європейському союзі – EMAS.

Серед найбільш авторитетних систем сертифікації готелів слід згадати Green Globe (Великобританія), Green Key (Данія), HAC Green Leaf (Канада), Touristik Union International (TUI) (Німеччина) тощо. Багато готелів сертифікується за стандартом LEED.

Міжнародна екологічна програма Green Key існує та втілюється у понад 25 країнах. Програма Green Key є одним із п'яти проектів міжнародної недержавної, незалежної організації Foundation for Environmental Education, яка розташована в Данії.

Метою програми є проведення екологічної сертифікації готелів, кемпінгів, будинків відпочинку, видача міжнародного сертифікату та внесення у базу даних. Програма екологічної сертифікації "Зелений Ключ" має також освітній компонент: участь у ній сприяє підвищенню екологічної свідомості як співробітників, так і клієнтів. На даний момент у

програмі бере участь 34 країни та 1800 об'єктів. Для всіх учасників програми обов'язковою є відповідність 60 міжнародним та національним критеріям, сфокусованим на екологічному менеджменті, підвищенні екологічної свідомості гостей, персоналу та постачальників, енерго- та водозбереженні та ін.

Для отримання “Зеленого Ключа” готель повинен дотримуватися ряду вимог, які стосуються питань екологічного менеджменту, моніторингу та зменшення використання електроенергії, економного споживання водних ресурсів, сортування, переробки та утилізації відходів, участь у соціальному житті міста. Значною перевагою саме еко-сертифікації “Зелений Ключ” є наявність критеріїв, спрямованих на екологічне навчання, формування дружньої до довкілля свідомості гостей, співробітників та постачальників готелю.

З 2010 р. розпочалася кампанія по впровадженню та популяризації еко-сертифікації в Україні. Підприємства, які приєднуються до системи екологічної сертифікації, проголошують свою відповідальність за збереження довкілля та отримують додаткові переваги на туристичному ринку.

З 2003 р. в Україні впроваджується екологічне маркування відповідно до вимог національного стандарту ДСТУ ISO 14024 “Екологічне маркування та декларації – Екологічне маркування типу I – Принципи та методи”, гармонізованого з ISO 14024 “Environmental labels and declarations – Type I environmental labelling – Principles and procedures”. На даний момент 68 національних виробників, що успішно сертифікували свої товари та послуги згідно ISO 14024, є добровільними користувачами знаку екологічного маркування “Зелений журавлик”. Лідерами за кількістю отриманих сертифікатів залишаються підприємства харчової промисловості, будівельної галузі, виробники миючих та косметичних засобів.

Найактивніше займається екологічною сертифікацією підприємств готельного господарства в Україні Green Key. Перший екологічний сертифікат за міжнародною програмою екологічної сертифікації готелів та курортів Green Key отримав в 2011 році Radisson Blu Hotel у місті Києві. У місті Львові пройшли екологічну сертифікацію готелі Reikartz Medievale, Reikartz Dworzec та Premier Hotel Dnister. У цих готелях використовують лише енергозберігаючі технології. У готелі Reikartz Medievale використовують екоавтомобілі для перевезення гостей та їх екскурсійного обслуговування, що, з одного боку розширює асортимент додаткових послуг, а з іншого – зменшує шкідливі викиди до навколишнього середовища.

Висновки. Результати проведеного дослідження дають змогу зробити висновок, що екологізація готельного та ресторанного бізнесу розвивається як у світі, так і в Україні. Оскільки сучасні пріоритети розвитку готельно-ресторанного бізнесу спрямовані на забезпечення сталого розвитку, то саме екологізація має стати одним із стратегічних

напрямків підвищення його конкурентоспроможності як на вітчизняному, так і на світовому ринку. Екологізація готельно-ресторанного бізнесу має забезпечуватися комплексом дієвих заходів, в тому числі застосування екологічно безпечних технологій в обслуговуванні туристів, а також різноманітних заходів, спрямованих на підвищення рівня екологічної свідомості туристів.

Список використаних джерел:

1. Ганич Н.М. Екологічна концепція в розвитку готельно-ресторанного бізнесу / Н. М. Ганич, О. М. Гаталяк // Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід. Матеріали XI наукової конференції з міжнародною участю (Львів – Ворохта, 15-17 вересня 2017 р.). – Львів, 2017. – С. 44-50.
2. Данилова О.М. Еко-маркетингові тенденції в розвитку готельного господарства / О.М. Данилова, І.В. Погинайко. Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць, Чернівці: ЧНУ, 2012. – Вип. 633-634 : Географія. – С. 165–168.
3. Дмитрук О. Ю. Екологічний туризм: Сучасні концепції менеджменту і маркетингу [Текст]: навч. посібн. / О. Ю. Дмитрук. – К. : Альтерпрес, 2004. – 192 с.
4. Кучинська І.В. Екологічні проблеми туристичної діяльності та шляхи їх вирішення в контексті сталого розвитку [Електронний ресурс]/ І. В. Кучинська, М. Я. Бомба // Вісник Львівського інституту економіки і туризму. – Випуск 6. 2011. – С. 234 - 247. – Режим доступу: <http://www.liet.lviv.ua/filemanager/files/file.php?file=2342>
5. Римарева Л. Екологічні готелі – інноваційна концепція гостинності [Електронний ресурс]/ Л. Римарева, О. Натягла // Важелі і механізми формування сталого розвитку економіки в умовах світової глобалізації / Матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет – конференції (9–10 грудня 2010 року, Україна, м. Тернопіль). – Ч. 2. – С. 157–159. – Режим доступу: www.URL:http://confiapv.at.ua/_ld/0/11_Zbirnyk_tez_ico.pdf.9.
6. Ткаченко Т.І. Сталый розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу./ Т.І. Ткаченко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 463 с.
7. Natalyak O. Environmental aspects of hospitality business in the context of sustainable development / O. Natalyak, N. Hanych, T. Basyuk // Sustainable tourism for development. Proceeding of International conference (Zhovkva, March 19-22, 2017). – Lviv, 2017. – P. 25-28.
8. Hanych N. Modern trends of the hotel and restaurants business development in Ukraine / O. Natalyak, N. Hanych // Archives of tourism, hospitality and sport science. Numer ATTHSS Vol. 2. Year 2017. P 31-44.
9. Green Key [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.greenkey.org/Menu/Criteria/Hotels>.

Список использованных источников:

1. Ганыч Н.М. Экологическая концепция в развитии гостинично-ресторанного бизнеса / Н. М. Ганыч, О. Н. Гаталяк // География, экономика и туризм: национальный и международный опыт. Материалы XI научной конференции с международным участием (Львов - Ворохта, 15-17 сентября 2017). - Львов, 2017. - С. 44-50.
2. Данилова О.Н. Эко-маркетинговые тенденции в развитии гостиничного хозяйства / О.Н. Данилова, И. Погинайко. Научный вестник Черновицкого университета: сб. науч. работ, Черновцы: ЧНУ, 2012. - Вып. 633-634: География. - С. 165-168.
3. Дмитрук О. Ю. Экологический туризм: Современные концепции менеджмента и маркетинга [Текст]: учеб. пособ. / О. Ю. Дмитрук. - М.: Альтерпрес, 2004. - 192 с.
4. Кучинская И.В. Экологические проблемы туристической деятельности и пути их решения в контексте устойчивого развития [Электронный ресурс] / И. В. Кучинская, М. Я. Бомба // Вестник Львовского института экономики и туризма. - Выпуск 6. 2011. - С. 234 - 247. - Режим доступа: <http://www.liet.lviv.ua/filemanager/files/file.php?file=2342>
5. Рымарева Л. Экологические отели - инновационная концепция гостеприимства [Электронный ресурс] / А.Л. Рымарева, О. Натягла // Рычаги и механизмы формирования устойчивого развития экономики в условиях мировой глобализации / Материалы международной научно-практической Интернет - конференции (9-10 декабря 2010 года, Украина., г. Тернополь). - Ч. 2.

- С. 157-159. - Режим доступа: [www.URL: http://conftiapv.at.ua/_ld/0/11_Zbirnyk_tez_ico.pdf](http://conftiapv.at.ua/_ld/0/11_Zbirnyk_tez_ico.pdf).9.
- 6.Ткаченко Т.И. Устойчивое развитие туризма: теория, методология, реалии бизнеса. / Т.И. Ткаченко. - М.: Киев. нац. торг.-экон. ун-т, 2009. - 463 с.
- 7.Hatalyak O. Environmental aspects of hospitality business in the context of sustainable development / O. Hatalyak, N. Hanych, T. Basyuk // Sustainable tourism for development. Proceeding of International conference (Zhovkva, March 19-22, 2017). – Lviv, 2017. – P. 25-28.
- 8.Hanych N. Modern trends of the hotel and restaurants business development in Ukraine / O. Hatalyak, N. Hanych // Archives of tourism, hospitality and sport science. Numer ATTHSS Vol. 2. Year 2017. P 31-44.
- 9.Green Key. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.greenkey.org/Menu/Criteria/Hotels>

References:

1. Hanych N.M. Ecological concept in the development of hotel and restaurant business Ekolohichna kontseptsija / N. M. Hatalyak, O. M. // Geography, Economics and Tourism: National and International Experience. Proceedings of XI scientific conference with international participation (Lviv - Vorokhta, September 15-17, 2017). - Lviv, 2017. - P. 44-50..
2. Danilova O.M. Eco-marketing trends in the development of the hotel industry / O.M. Danilova, I.V. Poginayko. Scientific Herald of Chernivtsi University: Sb. sciences works, Chernivtsi, 2012. - Vyp. 633-634: Geography. - P. 165-168.
3. Dmytruk O. U. Ecological tourism: Contemporary concepts of management and marketing [Text]: Teaching. manual / O. U. Dmytruk. - K.: AlterPres, 2004. - 192 p.
4. Kuchinska I.V. Ecological problems of tourism activity and ways of solving in the context of sustainable development [Electronic resource] / I.V. Kuchinska, M.Ya. Bomba // Visnyk of Lviv Institute of Economics and Tourism. – Vyp. 6. 2011. - P. 234 - 247. - Mode of access: <http://www.liet.lviv.ua/filemanager/files/file.php?file=2342>
5. Rimareva L. Ecological hotels - Innovative concept of hospitality [Electronic resource] / L. Rimareva, O. Natjagla // Levers and mechanisms of formation of sustainable economic development in the conditions of global globalization / Materials of the international scientific and practical Internet conference (December 9-10). 2010, Ukraine, Ternopil city). - Ch. 2 - P. 157-159. - Mode of access: [www.URL:http://conftiapv.at.ua/_ld/0/11_Zbirnyk_tez_ico.pdf](http://conftiapv.at.ua/_ld/0/11_Zbirnyk_tez_ico.pdf).9.
6. Tkachenko T.I. Sustainable Tourism Development: Theory, Methodology, Business Realities. / T.I. Tkachenko - Kyiv: Kyiv. nats trad.-ekon. Unt., 2009. - 463 p.
7. Hatalyak O. Environmental aspects of hospitality business in the context of sustainable development / O. Hatalyak, N. Hanych, T. Basyuk // Sustainable tourism for development. Proceeding of International conference (Zhovkva, March 19-22, 2017). – Lviv, 2017. – P. 25-28.
8. Hanych N. Modern trends of the hotel and restaurants business development in Ukraine / O. Hatalyak, N. Hanych // Archives of tourism, hospitality and sport science. Numer ATTHSS Vol. 2. Year 2017. P 31-44.
9. Green Key. [Electronic resource] - Mode of access: <http://www.greenkey.org/Menu/Criteria/Hotels>